

יצחק לאור

הרהורים על חקר ההיסטוריה

גם אם קל הדבר לעשותו, אל נא תיחפזו לדבר סרה במלחמת לבנון, שהיו לה, לפחות, שני יתרונות בהם הקלנו ראש, אולי אף נטינו לזלזל בהם. ראשית, פשוט מדי לכנותה בשם מפְּלָה, בניגוד למפלות קודמות, שכוננו, אולי בגלל דלות כלשהי של לשון העבר, בְּשֵׁם ניצחונות; שנית, כמו בכל המפלות האחרות, אשר מפקדיהן הבכירים ביותר שרדו, הנה גם ממלחמת לבנון קל להסיק, בעזרת הקצינים הבכירים ששרדו, מסקנות. בעבר, לא זו בלבד שמלחמות, אשר הסתיימו בתבוסה, כונו בשמות נשגבים כמו "מלחמת השחרור", או "מלחמת הישועה", או "מלחמת יום הדין", אלא שבכמה מהן נהרגו מפקדים בכירים ביותר, כך בכל אופן מסרו לנו מורינו, מורי-מורינו, הורינו והורי-הורינו, ועם בוא ועדת החקירה להסיק מסקנות לא נמצאו לה עדויות ראויות מן הבחינה ההיסטורית, כלומר מן הבחינה המקיפה והכוללת, כי עם כל הכבוד לכאֵה של משפחת השָׁכוֹל – כמו שמיטיבה לכנות בדימוי פשוט אחד הלשון העברית המתפתחת המוני בני אדם מפוֹרְרִים שחייהם חרבו – אי אפשר לבקש מאנשים פשוטים, חלקם חסרי כל השכלה צבאית או היסטוריוגרפית, שלא לדבר על מצב החשיבה בזמן כאב – לסכם ולנתח את המלחמה; ובכל הנוגע למלחמת לבנון, הנה כל האלופים שהשתתפו בה – נשאר זמינים: לא רק שלא עזבו את הארץ, לצמיתות או לשנת שבתון, כדרך שנוהגים ההיסטוריונים עצמם, אלא הם אף העדיפו, ועודם מעדיפים, לנהל את עסקיהם מתוך מעונותיהם בתחומי ישראל, גם כאשר הם ממשיכים בעיסוקי שדה צבאיים – פיתוח נשק ומכירתו, ייעוץ לשליטים רחוקים, ובכלל זה הדרכה בכל הקשור לעיני פרטיזנים, ועסקי לוויינים – ברחבי לטינו-אמריקה, אפריקה, ומזרח אסיה, ולפיכך בהחלט אפשר, אם אכן יוחלט לחקור יום אחד את זוועת לבנון, בה נהרגו כ־35,000 בני אדם, 680 מהם ישראלים, בתוך תקופה קצרה, יחסית למספר הגדול של הטבוחים, הנכים, היתומים, הזועקים, מספר גדול הרבה יותר. איש אחד, למשל, בצידון, לא רק שאינו מצליח לישון מאז 1982 בלי לזעוק מפחד, מאז אותה פקודת פינוי והפצצה בעקבותיה, ביום שלישי 8.6.82, תיכף אחרי שצנחנו הנועזים של ר'

איגפו את העיר מצפון, אלא שגם ילדו-שלו, שנולד עשור לאחר פקודת הפינוי של אותו שמוק, גם הילד זועק ממש כמו אביו, רק בקול דק יותר, בכל פעם שמטוסי חיל האוויר שלנו עטים על העיר לגיחות הפחדה, או הפצצה של מחנה הפליטים הסמוך, עין אל חילוה.

ובכן, אם אכן יוחלט לחקור יום אחד את מלחמת לבנון, ניתן יהיה לזמן את כל האלופים לשיחות בירור ולתחקירים מפורטים ביותר, גם באמצעות צו בית משפט – אגב, גם תת-אלופים לא נהרגו – אף כי אין בכלל ספק שהם יבואו מרצונם, כדי לעזור לחקר ההיסטוריה. קירבה גדולה יש בין היסטוריונים לאלופי צבא, ומשום כך גם מומלץ למפקדים הבכירים, כמו גם להיסטוריונים, שלא לדבר על סופרים ומשוררים, ולכל מי שסבור כי יש לו מה לומר בוועדת החקירה שעתידה לקום אחרי המלחמה הבאה, להישאר בחיים, ולצורך כך אפילו להימנע מהשתתפות בה, או לפחות לא לקפוץ בראש, למען ישכילו לספר מה בדיוק אירע שם, ולא רק מה בדיוק אירע שם (כי כזאת יכול לספר גם כל אוֹד־רב"ט מגחלי הטנק, או פלסטינית קטועת-רגליים בתוך אפר בקתתה), אלא לספר מה בדיוק הוחלט, בניגוד למה שקרה, וגם בהתאם למה שכן קרה, ובקיצור, ידע ההיסטוריה אינו יכול להקריב את עוֹשֵׂיו, למען כותביו, כלומר למען ההיסטוריה, שבתוכה כולנו חיים: החיים והמתים הנזכרים אצל החיים, ומן הבחינה הזאת, כאמור, גדולים שבחיה של מלחמת לבנון, שהתארכה עד כדי הפיכתה לנושא מחקר ראוי, ותפחה כמו לבה בוערת, או סתם בוץ מלא דם, וכל האלופים, למעט אחד, שהלך להשתין בבניין עזוב ונורה מטווח קצר בידי לבנוני, או פלסטיני, למרות שנועד כבר לעמוד בראש ה"מוסד", תיכף אחרי שהמלחמה תסתיים, אבל היא לא הסתיימה כל-כך מהר, והפרטיזן, בתגובה, נורה מיד, מטווח קצר יותר מן הטווח, ממנו הרג את ראש המוסד המיועד, וגם זה לא הביא לקץ המלחמה.

2003

מתוך "ורד צלע", הוצאת הקיבוץ המאוחד, מארס 2006